

تأثیر گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعتباردهندگان (بانکهای ایران)

دکتر یحیی حساس یگانه

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

سید محمد حسین مدنی

عضو هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه شهید باهنر کرمان

چکیده

یکی از مهمترین استفاده کنندگان از صورتهای مالی و گزارش های حسابرسی مؤسسات اعتباری و بانکها می‌باشند. در سیستم بانکداری دو کار عمده صورت می‌گیرد، یکی جمع آوری نقدینگی و دیگری اعطای اعتبار. تصمیم‌گیری اعطای اعتبار در سیستم بانکی براساس رویه‌ها و مدل‌های مشخصی صورت می‌گیرد که در آنها اخذ گزارشهای مالی و حسابرسی جایگاه ویژه‌ای دارد. در ایران بواسطه تحمیل خط و مشی‌ها و سیاستهای دولتی بر سیستم بانکی و عدم استقلال کامل آنها در تصمیم‌گیری و الزام بانکها به اعطای اعتبارات خاص، موضوع تصمیم‌گیری در فضای کاملاً مستقل و منطقی بر مبنای مدل‌های رایج اعتباری و براساس منافع بانک و رقابت بین اعتبار دهندگان در بازار آزاد اعتباری صورت نمی‌گیرد.

این مقاله به بررسی این سؤال اساسی پرداخته است که :

گزارش حسابرس به شکل رایج آن چه تأثیری می‌تواند بر تصمیم‌گیری گروه خاصی از استفاده

کنندگان یعنی اعتبار دهندگان بگذارد؟

یافته‌های این تحقیق پیمایشی براساس نتایج حاصل از جمع‌آوری ۷۶ پرسشنامه از تصمیم‌گیرندگان و مسؤولین پرداخت اعتبار در سیستم بانکی می‌باشد. تجزیه و تحلیل‌های آماری نشان‌دهنده ارتباط قوی و مؤثر بین گزارش حسابرسی و تصمیم‌گیری اعتبار نمی‌باشد، ولی در صورت ثبات سایر شرایط پرداخت وام، گزارش حسابرسی دخالت نسبی در تصمیم‌گیری دارد. از طرف دیگر رفتارهای اعتبار دهندگان تقریباً از یک مدل نسبی و الگوی معین پیروی می‌کند. همچنین نوع شخصیت اعتبار‌گیرنده و نوع وام در تصمیم‌گیری مؤثرند و گروه‌های مختلف اعتبار‌دهنده از نظر جایگاه سازمانی یا تحصیلات و سابقه کار دیدگاه یکسانی نسبت به نقش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعتبار داشته‌اند.

مقدمه

وظیفه بسیار مهم ارزیابی اعتبار اطلاعات مالی واحدهای اقتصادی در جوامع مختلف به حساب‌برسان مستقل محول گردیده است. حساب‌برسان مستقل این امر را با ارائه اظهار نظر نسبت به اطلاعات مالی در قالب گزارش حسابرسی به انجام می‌رسانند. نحوه ارائه اظهار نظر به شکل مشخصی است که عموماً مفهوم آن تا حد زیادی برای همه استفاده‌کنندگان از جمله اعتبار‌دهندگان روشن است. بنابراین گزارش حسابرسی نشان‌دهنده ریسک اطلاعات (انطباق ادعاها با واقعیت) است و می‌تواند عامل مهمی در ارزیابی وضعیت متقاضی اعتبار توسط اعتبار‌دهنده باشد. با توجه به دولتی بودن سیستم بانکی کشور و اینکه بانکها نقش اساسی در جریان امور پولی و مالی کشور دارند و مجری بخشی از سیاستها دولت نیز می‌باشد. بنابراین اخذ مهمترین تصمیم در سیستم بانکداری یعنی اعطای اعتبار از محل وجوه سپرده‌امانی مردم به اشخاص می‌باید براساس معیارهای کاملاً اصولی استوار باشد. از آنجاییکه متقاضی اعتبار، وضعیت خود را با کمک سیستم گزارشگری مالی به بانک ارائه می‌نماید لذا نقش حسابرسی مستقل در ارزیابی اعتبار این گزارشها کاملاً مشهود می‌گردد. بررسی این نقش موضوع مقاله می‌باشد.

پیشینه، ادبیات و تحقیقات مرتبط^۱

کوهن، گیل مور و سینگر (۱۹۶۶)، در تحقیقات خود بدنبال ساخت مدلی برای تصمیم گیری جهت اعطاء یا عدم اعطای وام، شرایط اعتبار دهندگان و شرایط متقاضی اعتبار را مورد بررسی قرار دادند. براساس تحقیقات آنها تنها اطلاعات حسابرسی شده قابلیت استفاده در مدل تصمیم گیری را دارد. طی پنج دهه گذشته شواهد متعدد دیگری درخصوص استفاده از اطلاعات حسابرسی شده در تصمیم گیری توسط محققین ارائه شده است. و اندا والاس (۱۹۸۵) با تأکید بر فرضیه نمایندگی، اسمیت و وارنر (۱۹۷۹)، لفت ویچ (۱۹۸۰) با بررسی نقش حسابرسی در تقاضاهای وام، کالای (۱۹۸۲) با بررسی تأثیر نسبت بدهی و حسابرسی صورتهای مالی در تصمیم گیری اعطای وام ، واتس و زیمرمن (۱۹۸۶)، جنسن مک لینگ (۱۹۷۶) ، بنستن (۱۹۸۰) همگی با اثبات ارتباط تأمین کنندگان مالی با تقاضا برای حسابرسی توانسته‌اند بین حسابرسی مستقل از جنبه‌های گوناگون با تصمیم‌گیری اعطای اعتبار روابطی برقرار سازند. چو (۱۹۸۲)، در تحقیق جامع خود تحت عنوان تقاضا برای حسابرسی بر مبنای متغیرهای بدهی‌ها، اندازه شرکت و مالکیت نتیجه گرفته است که براساس تئوری قراردادها و جهت کنترل تضاد منافع بین مدیران شرکت ، سهامداران و اعتبار دهندگان، وجود حسابرسی مستقل الزامی خواهد گردید. چو فرض کرده است که سهامدار می‌خواهد با افزایش وام در ساختار شرکت منافع بیشتری کسب نماید. با تقسیم سود و اخذ وام بیشتر، ریسک وام دهنده افزایش می‌یابد. چنانچه سهامدار دست به اقداماتی بزند که محدودیتهایی بر انتقال ثروت بوجود آید، هزینه اعتبار افزایش نخواهد یافت. یکی از این اقدامات به کارگیری حسابرسی مستقل است. بررسی چو مربوط به دوره زمانی قبل و بعد از الزامی شدن حسابرسی (۱۹۳۴) بوده است.

اسمیت و وارنر (۱۹۷۹) در بررسی جنبه های مالی قراردادهای استقراض نتیجه گرفته اند که این قراردادها منجر به محدود سازی تضاد منافع سهامداران و طلبکاران می‌شوند. از آنجایی که قراردادها به ارزیابی های حسابداری استوار می‌باشند، لذا تابع معیارهای حسابداری بوده و می‌باید تحت نظارت باشند. از نظر جنسن و مک لینگ (۱۹۷۶) نظارت مزبور توسط حسابرسی مستقل انجام شده و هزینه

این نظارت بر سهامداران تحمیل می‌گردد. به هر حال این هزینه از طریق کاهش هزینه اعتبار به خوبی جبران می‌شود.

بلک ویل و وینترز (۱۹۹۷) در تحقیق خود تحت عنوان شواهدی از ارزش اقتصادی حسابداری در فرآیند وام‌دهی نشان داده‌اند که شرکتهای دارای گزارش حسابداری توانسته‌اند از وام با نرخ بهره کمتری استفاده نمایند. نمونه انتخابی آنها مشتمل بر ۲۱۲ پرونده وام بوده است، از نظر آنها هزینه حسابداری از مابه‌التفاوت نرخ سود بانکی پوشش داده می‌شود. فیرت (۱۹۷۹) با بررسی تأثیر گزارش حسابداری مقبول در مقابل گزارش مشروط بین ۶۴۴ بانکدار به این نتیجه رسید که برای اخذ تصمیم درخصوص تعیین حداکثر مبلغ وام، گزارش حسابداری مقبول دارای تأثیر مثبت می‌باشد. اورگ لیر (۱۹۷۰) با بررسی ۳۰۰ پرونده وام و مقایسه ۷۵ وام بدون مشکل و ۷۵ وام مشکل دار و تأثیر حسابداری مستقل چنین نتیجه گرفت که اطلاعات حسابداری شده قابلیت اعتماد بیشتری داشته و در نهایت وام را به مشکلات کمتری مواجه می‌سازند. میلر، رید، اشتراوسر (۱۹۹۳) در تحقیقی تحت عنوان برداشتهای وام دهندگان از فرم جدید گزارش حسابداری چنین نتیجه گرفتند که فرم جدید توانسته است ارتباط مناسبی بین مندرجات گزارش و استفاده کنندگان بوجود آورد. تحقیق آنها با استفاده از نظرات ۱۰۴۰ نفر از بانکداران انجام شده است و نتیجه نهایی بیانگر تغییر در برداشتهای بانکداران در دو نوع گزارش حسابداری فرم جدید و قدیم می‌باشد. این تغییر نشانگر توجه بانکداران به گزارشهای حسابداری است. طبق نتایج بدست آمده از تحقیقات گروه دیگری از صاحب نظران، گزارش حسابداری مستقل در تصمیم‌گیری اعتباردهندگان بدون تأثیر بوده است. استیس، ریمر (۱۹۷۷) با بررسی تأثیر انواع گزارشهای حسابداری در تصمیم‌گیری ۲۲۲ نفر مسؤول اعتباری چنین نتیجه گرفتند که گزارش حسابداری فاقد تأثیر می‌باشد. هوگتن (۱۹۸۲) با بررسی تأثیر انواع گزارشهای حسابداری در تصمیم‌گیری ۱۷۳ نفر بانکدار به این نتیجه رسید که گزارش حسابداری مستقل فاقد تأثیر در تصمیم‌گیری می‌باشد.

بیان مسئله و فرضیه‌ها

عمده‌ترین هدف از تحقیقات انجام شده در حوزه حسابداری بررسی تأثیر انجام حسابداری در شفاف‌سازی و پالایش اطلاعات مربوط به تصمیم‌گیری است. از آنجائیکه تصمیم‌گیرندگان به

گروههای متعدد و متنوعی تقسیم می‌شوند انتقال کامل اطلاعات حسابرسی و برداشتهای استفاده کنندگان حائز اهمیت فراوان می‌باشد. این سؤال همواره مطرح است که آیا استفاده کنندگان می‌توانند به اتکاء اطلاعات مختلف مالی و حسابرسی تصمیم گیری متناسبی اتخاذ نمایند.

کمیته مفاهیم بنیادی حسابرسی جامعه حسابداران آمریکا^۲ (۱۹۷۳) درخصوص نقش حسابرسی به ایجاد ارزش برای اطلاعات توسط حسابرسی اشاره کرده و اصلی ترین ذینفع این ارزش افزوده را استفاده کنندگان از گزارشهای حسابرسی می‌داند، این موضوع و نحوه استفاده از گزارش حسابرسی مستقل توسط یک گروه مشخص از استفاده کنندگان یعنی اعتبار دهندگان مسئله مورد نظر در این تحقیق می‌باشد. از سوی دیگر سیستم بانکی کشور دستخوش تحولات اساسی می‌باشد که بخش عمده آن استقلال عمل بانکها و امکان تصمیم گیری درخصوص اعطای وام بدون شرایط از قبل تعیین شده می‌باشد. از طرفی یک ریسک سنتی و اساسی بانکی ریسک اعتباری است که در این خصوص وجود حسابرسی مستقل اطلاعات متقاضی وام می‌تواند به افزایش شفافیت اطلاعات و کاهش ریسک کمک کند. در این تحقیق با توجه به نتایج تحقیقات چو، نولاند، بلک ویل، وینترز، فیرت، اورگ لیر، مندرجات بیانیه های کمیته مفاهیم بنیادی جامعه حسابداران آمریکا فرضیه های صفر به شرح زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

فرضیه ۱: بین تصمیم گیری اعطای اعتبار در بانکها و گزارش حسابرسی مستقل رابطه معنی داری وجود ندارد.

فرضیه ۲: فقدان مدل مناسب تصمیم گیری در سیستم اعتباری موجب عدم استفاده از گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری می‌شود.

فرضیه ۳: بین مبلغ اعتبار و تأثیر گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری اعطای اعتبار رابطه معنی داری وجود ندارد.

فرضیه ۴: بین نوع اعتبار و تأثیر گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری اعطای اعتبار رابطه معنی داری وجود ندارد.

فرضیه ۵: بین نوع شخصیت اعتبار گیرنده و تأثیر گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری اعطای اعتبار رابطه معنی داری وجود ندارد.

فرضیه ۶: بین ویژگی های تصمیم گیرندگان اعتباری و تأثیر گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری اعطای اعتبار رابطه معنی داری وجود ندارد.

روش اجرای تحقیق

روش تحقیق، ابزار اندازه گیری و روشهای آماری

این تحقیق از نوع زمینه یابی یا پیمایشی می باشد که در آن میزان نگرش های مختلف تصمیم گیرندگان اعطای اعتبار مشخص می شود. به کمک ابزار زمینه یابی (عمدتاً پرسشنامه) رابطه بین متغیرهای مختلف بررسی شده است. این تحقیق به گروه پژوهشهای نیمه تجربی تعلق دارد که کاربرد معمول آن یافتن حقیقت و نهایتاً آزمون نظری اثباتی می باشد. ابزار اندازه گیری جهت کسب اعتبار ساختاری و محتوایی، مورد آزمون قرار گرفته است. برای کسب اعتبار بیشتر یافته های تحقیق از روش مصاحبه نیز استفاده شده است. همچنین جهت اطمینان از پایایی پرسشنامه از آزمون الفای کرونباخ استفاده و مشخص گردیده است که پرسشنامه دارای پایایی بالا می باشد. از طرف دیگر از روائی پرسشنامه در جهت بررسی دقیق موضوع مورد مطالعه (تأثیر گزارشهای حسابرسی بر تصمیم گیری) نیز به کمک متخصصین اطمینان لازم کسب شده است.

در تجزیه و تحلیل آماری این تحقیق از دو روش توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در روشهای آماری استنباطی بواسطه رد مفروضات نرمال بودن و همسانی واریانس یا استقلال داده ها از روشهای ناپارامتری استفاده شده است. این روش ها به مقیاس اندازه گیری حساسیت کمتری دارند. روشهای ناپارامتری مورد استفاده عبارتند از:

آزمون فریدمن^۲ برای مقایسه متغیرها، در این آزمون، داده ها عبارتند از مقادیر متغیرها به ازاء مشاهدات مختلف، آماره آزمون دارای توزیع کی دو با $K - 1$ درجه آزادی است.

آزمون علامت^۴ که در واقع برای مقایسه دو گروه وابسته بهم استفاده می‌شود، روش این آزمون مقایسه زوجهای مشاهده شده می‌باشد.

فاصله اطمینان برای میانگین که مشخص کردن این شاخص و ساختن فاصله اطمینان برای آن در اکثر موارد رهگشای مشکلات استنباطی است.

آزمون کروسکال والیس^۵؛ در این آزمون به فرض ترتیبی بودن داده های تحقیق، استنباط هایی صورت می‌گیرد، هدف از این آزمون این است که بدانیم پاسخها در گروه ها دارای توزیع یکسانی هستند یا خیر؟ آماره این آزمون دارای توزیع کی - دو و به شکل زیر می‌باشد :

$$H = \frac{12}{W(N+1)} \sum_{j=1}^k \frac{Ri^2}{nj} - 3(N+1)$$

فرضیه صفر و مقابل این آزمون بصورت آماری عبارت است از یکسان بودن تابع توزیع چند جامعه و یا یکسان نبودن حداقل یکی از آنها.

متغیر مستقل و متغیر وابسته

در اغلب تحقیقات مرتبط با موضوع این تحقیق متغیر مستقل مبلغ وام یا نرخ سود وام یا تصمیم به اعطای وام و فرآیند وام در نظر گرفته شده است. در این تحقیق متغیرهای مستقل مختلفی از جنبه تأثیرشان بر بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری اعطای اعتبار مورد بررسی قرار گرفته اند، از جمله نوع اعتبار، نوع شخصیت اعتبار گیرنده، ویژگیهای اعتبار دهنده و فقدان مدل مناسب تصمیم گیری اعتباری. استفاده از گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم گیری اعطای اعتبار نیز بعنوان متغیر وابسته بررسی شده است. در فرضیه اهم تحقیق گزارش حسابرسی مستقل بعنوان متغیر مستقل و تصمیم گیری اعطای اعتبار بعنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفته است.

4 - Sign Test

5 - Kruskal - Wallis Test

دوره مطالعه و نمونه

دوره مطالعه این تحقیق سال ۱۳۸۲ است. در بررسی اولیه، اطلاعات مربوط به تصمیم گیرندگان اعتباری در سیستم بانکی کشور جمع آوری شده و از آنجا که هدف نتیجه گیری از نحوه مهمترین تصمیم گیری سیستم بانکی یعنی تصمیم به اعطای اعتبار بود. طبقه بندی تصمیم گیران مشخص گردیده. چون تصمیم های اصلی اعطای اعتبارات در واحدهای مدیریت بانکی صورت می گیرد، لذا محدوده بررسی به واحدهای مدیریت در تهران محدود گردید. از نظر ریالی نیز با توجه به تمرکز اعطای اعتبارات در تهران در واقع برای درصد عمده ای از اعتبارات سیستم بانکی در واحدهای کارشناسی مدیریت تهران تصمیم گیری می شود. تعداد کل کارشناسان در ابتدای سال ۱۳۸۲ در کل سیستم بانکی واحد مدیریت تهران که کار بررسی جامع تقاضاهای اعتبار با مبلغ حداقل ۵ میلیارد ریال را انجام می داده اند ۲۳۴ نفر بوده است که از این تعداد ۱۴۸ نفر دارای تخصص مالی بوده و بررسی مالی اقتصادی و بقیه بررسی فنی را انجام می داده اند. با توجه به محرمانه بودن امور اعتباری و امکان عدم همکاری کارشناسان، از طریق مدیریت اعتباری بانکها، دفتر مدیر عامل یا واحد آموزش پس از هماهنگی تعداد ۱۴۸ عدد پرسشنامه توزیع که از این تعداد ۷۶ پرسشنامه برگشت شده و قابلیت استفاده کامل را داشته است. بانکهای مورد بررسی و پرسشنامه های تکمیل شده آنها عبارت بودند از: ملی (۲۰)، ملت (۱۸)، سپه (۱۰)، کشاورزی (۲)، تجارت (۴)، رفاه (۷)، مسکن (۲)، صادرات (۶)، صنعت و معدن (۷).

ارائه و تجزیه و تحلیل یافته ها

نتایج بدست آمده از بخشهای مختلف پرسشنامه که هر کدام برای آزمون فرضیه ها در نظر گرفته شده اند به شرح ذیل می باشد: درخصوص اهمیت عوامل مؤثر بر تصمیم گیری اعطای اعتبار، گزارش حسابرسی مستقل در بین ۱۸ عامل مؤثر دارای رتبه یازدهم می باشد که نشان دهنده اهمیت اساسی برای این عامل در تصمیم گیری نیست.

رتبه بندی و درجه اهمیت ملاک های تصمیم گیری اعتباری

میانگین	ملاکهای اعطای اعتبار
۱۳/۰۶	داشتن توجه اقتصادی
۱۲/۲۱	توان مالی در صورت افزایش هزینه ها
۱۱/۹۸	تکمیل سهم آورده متقاضی
۱۱/۲۷	سوابق اعتباری
۱۰/۵	وثیقه ملکی
۱۰/۲۱	سرعت پیشرفت کار
۹/۷۷	سیستم حسابداری و گزارشگری مالی
۹/۵۳	پیشرفت فیزیکی پروژه
۹/۴۲	تمرکز حسابها در بانک شما
۹/۴۱	سوابق تجربی و اقتصادی متقاضی
۹/۱۱	گزارش حسابرسی متقاضی وام
۸/۷۷	کامل بودن مدارک اداری
۸/۶۱	نوآوری در طرح
۸/۱۹	اشتغال زایی
۸/۱۸	مبلغ وام
۷/۴۲	گزارش بازرس قانونی به سهامداران متقاضی
۶/۹۴	مانده حساب و متوسط موجودی
۶/۳۴	حمایت مسئولین دولتی

درخصوص تأثیر گزارش حسابرسی هنگام افزایش مبلغ وام، نتایج نشان دهنده افزایش تأثیر گزارش ها می باشد.

نوع وام بر میزان تأثیر گزارش حسابرسی در تصمیم گیری اعطای اعتبار مؤثر بوده و مشخص گردید زمانی که متقاضی وام را برای مصارف صنعتی بکار می برد گزارش حسابرسی دارای اهمیت بیشتر است . همچنین در زمان پرداخت وام ارزی در مقابل وام ریالی، طرح توسعه در مقابل طرح جدید، گزارش حسابرسی بیشتر مورد توجه می باشد.

بکارگیری گزارش حسابرسی تحت تأثیر شخصیت متقاضی اعتبار نیز می باشد. نتایج نشان می دهد در شرکت سهامی عام در مقابل سایر انواع شخصیت های حقوقی یا حقیقی گزارش حسابرسی بیشتر مورد توجه می باشد.

از نظر رتبه بندی معیارهای اعطا یا عدم اعطای اعتبار، آنچه که مورد توجه سیستم اعتباری بانکهای کشور می‌باشد توانایی مالی، ارائه اطلاعات شفاف از طریق سیستم های مناسب گزارشگری برای پذیرش وام و عدم توجیه اقتصادی یا توانایی مالی و عدم ارائه اطلاعات شفاف نیز از عوامل عدم پذیرش وام بوده‌اند.

در بخش دیگری از پرسشنامه اطلاعات یک پرونده اعتباری که رد شده است تجزیه و تحلیل شد. در میان دلایل رد تقاضاهای اعتبار گزارش حسابرسی غیر مقبول و یا عدم ارائه گزارش حسابرسی مستقل از نظر اهمیت دارای رتبه ششم به بعد می‌باشد.

در این تحقیق، علاوه بر آزمونهای ذکر شده به منظور کاهش عوامل مؤثر در تصمیم گیری اعطای اعتبار به مجموعه ای معنی دارتر، از تکنیک تحلیل عاملی استفاده شده است که به موجب آن بین مجموعه ای از متغیرهای به ظاهر بی ارتباط، رابطه ای تحت یک مدل برقرار می‌کند. به کمک این تکنیک ۱۸ عامل مؤثر بر تصمیم‌گیری اعطای اعتبار به ۶ دسته تقسیم شده اند که هر کدام از عوامل موجود در ۶ گروه ویژگیهای مشترکی دارند مدل تجزیه عاملی برای P عامل و m متغیر به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$y_i = \mu_i + \lambda_{i1} f_1 + \dots + \lambda_{ip} f_p + e_i$$

$$I = 1, \dots, m$$

در این مدل فرض می‌شود که e_i دارای توزیع نرمال و واریانس δ_i^2 ، همگن باشد.

λ_i میزان امتیاز سؤال i ام، μ_i متوسط امتیاز سؤال i ام برای کلیه پاسخ دهندگان و λ_i ارتباط سؤال i ام با ترم است.

f_i عاملهای مؤثر بر پاسخها و e_i ها جملات خطا هستند. بعلاوه کلیه عوامل مستقل از هم در نظر گرفته می‌شوند.

همچنین می‌توان مدل را بر حسب عامل به صورت ذیل بیان کرد:

$$f_j = \sum_{I=1}^m w_{jli} e_i$$

در این فرمول میانگین ei ها صفر است و ei ها با یکدیگر و هیچ یک از عاملهای مشترک همبستگی ندارند و W_{ij} ها ضرایب امتیاز عاملهاست. در واقع علت وجود همبستگی بین Y_i ها (سوالات) همان عاملهای مشترک می‌باشند.

تشریح و ارزیابی نتایج

براساس نتایج بدست آمده از تحقیق، گزارش حسابرسی مستقل در بین ۱۸ عامل مؤثر بر تصمیم‌گیری اعطای اعتبار، دارای رتبه یازدهم می‌باشد. همچنین در بین معیارهای تصمیم‌گیری برای اعطای اعتبار یا رد تقاضای اعتبار گزارش حسابرسی مستقل به ترتیب دارای رتبه ششم در بین هشت عامل و از نظر رد تقاضای اعتبار، گزارش حسابرسی غیر مقبول کمترین اهمیت را داشته است. نتایج نشان می‌دهند فقط در صورت ثبات سایر شرایط، گزارش حسابرسی مستقل مورد توجه قرار می‌گیرد.

از طرف دیگر براساس نتایج تحلیل عاملی از کل ۶۹٪ عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری اعطای اعتبار، ۱۳٪ مربوط به عوامل گزارشگری می‌باشد که گزارش حسابرسی مستقل جزو آن می‌باشد. نتیجه نهایی حاکی از عدم ارتباط معنی‌دار بین تصمیم‌گیری اعطای اعتبار و گزارش حسابرسی مستقل می‌باشد و فرضیه شماره یک پذیرفته شده است. بخش عمده نتایج تحقیقات انجام شده در سایر کشورها نشان دهنده ارتباط معنی‌دار بین گزارش حسابرسی مستقل و تصمیم‌گیری اعطای ارتباط می‌باشد.

نتایج آزمون فریدمن در خصوص اولویت بندی متقاضیان اعتبار با گزارشهای حسابرسی گوناگون نشان می‌دهد که گزارش حسابرسی مردود اثر منفی قابل توجهی بر تصمیم‌گیری اعطای اعتبار دارد و بین گزارش مشروط و عدم اظهار نظر تفاوتی وجود ندارد. همچنین در مقایسه بین گزارش مشروط و عدم ارائه گزارش حسابرسی اختلافی دیده نمی‌شود. همچنین گزارش حسابرسی مقبول با ثبات سایر شرایط مورد توجه قرار می‌گیرد.

نتایج حاصل از بررسی وجود یا عدم وجود یک مدل مناسب برای تصمیم‌گیری اعطای اعتبار در سایر کشورها نشان دهنده مدل مشخص برای تصمیم‌گیری براساس شرایط رقابتی بین اعتبار دهندگان می‌باشد و برای عوامل گوناگون مؤثر در تصمیم‌گیری ضرائب مشخص در نظر گرفته

می‌شود. طبق نتایج تحقیق، در ایران بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های ابلاغی سیستم بانکی منجر به یکنواختی در تصمیم‌گیری گردیده است. گرچه مدل تصمیم‌گیری نسبتاً یکسان در کل سیستم بانکی کشور براساس شرایط رقابتی بین بانکها و به صورت مستقل طراحی نشده است و عمدتاً تحت تأثیر سیاستهای کلی نظام بانکی کشور می‌باشد. در نهایت فرضیه مربوط به عدم وجود مدل مناسب تصمیم‌گیری تأیید گردیده است.

طبق فرضیات دیگری که مورد بررسی قرار گرفته اند بین مبلغ وام مورد تقاضا، نوع وام و نوع شخصیت متقاضی وام و گزارش حسابرسی مستقل ارتباط معنی دار وجود دارد. با توجه به نتایج حاصله مبلغ وام هر چه بیشتر باشد گزارش حسابرسی مستقل بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. همچنین در وام ارزی گزارش حسابرسی مستقل نسبت به وام ریالی دارای اهمیت بیشتری در تصمیم‌گیری است. در وام صنعتی نیز در مقایسه با سایر انواع وام گزارش حسابرسی مستقل مورد توجه بیشتر می‌باشد. همچنین در وام مورد تقاضا برای طرح جدید نسبت به طرح توسعه گزارش حسابرسی مستقل مورد توجه بیشتر است. از نظر شخصیت متقاضی وام، چنانچه متقاضی شرکت سهامی عام باشد گزارش حسابرسی مستقل بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. نهایتاً نوع وام و نوع متقاضی وام در بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری مؤثر خواهد بود.

در فرضیه دیگری در این تحقیق رابطه بین ویژگی اعتبار دهندگان و تأثیر گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری مورد بررسی قرار گرفت. جایگاه سازمانی، سوابق و تحصیلات تصمیم‌گیرندگان اعتباری، نوع سازمان اعتبار دهنده از مواردی بوده است که از طریق آزمون کروسکال والیس مورد بررسی قرار گرفته و مشخص گردید که دیدگاه اعتبار دهندگان مختلف درخصوص بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعطای اعتبار یکسان می‌باشد.

نتیجه گیری

نتایج حاصله از تحقیق انجام شده به طور خلاصه بشرح ذیل می‌باشند:

الف) بین تصمیم‌گیری مسؤولین اعتباری در بانکها و استفاده از گزارش حسابرسی مستقل رابطه معنی داری وجود ندارد. به عبارت دیگر این اشخاص گزارش حسابرسی مستقل را در تصمیم

گیری خود بکار نمی‌گیرند. تنها در شرایطی که مشخصه‌های اصلی متقاضیان اعتبار یکنواخت باشد گزارش‌های حسابرسی متفاوت مورد توجه قرار می‌گیرند.

ب) تصمیم‌گیری اعتباری تحت تأثیر فرآیندی است که در قالب بخشنامه‌ها و دستورات لازم الاجرای نهادهای دولتی ابلاغ می‌گردد و سیستم اعتباری کشور فاقد مدل اعتباری با لحاظ نمودن عوامل اصلی در شرایط رقابتی می‌باشد و لذا اعتبار دهندگان قادر به تصمیم‌گیری مستقل نمی‌باشند.

نتایج تحلیل عامل نشان دهنده تأثیر مدل دستوری فوق‌الذکر و رفتارهای یکنواخت اعتبار دهندگان می‌باشد که برای آن مدل مربوطه نیز بدست آمده که با توجه به وجود عوامل لازم برای مدل سازی ۶۹ درصد رفتارهای اعتبار دهندگان قابل تفسیر می‌باشد.

ج) بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعتباری به هنگام افزایش مبلغ وام بیشتر خواهد شد.

د) نوع وام (ارزی ریالی، تکلیفی و غیر تکلیفی، صنعتی و غیر صنعتی) در بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعتباری مؤثر می‌باشد.

ه) خصوصیات وام گیرنده در بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعتباری مؤثر می‌باشد.

و) خصوصیات تصمیم‌گیرندگان اعتباری از نظر تحصیلات، سوابق کاری، رده سازمانی، سازمانهای متفاوت اعتبار دهنده در بکارگیری گزارش حسابرسی مستقل در تصمیم‌گیری اعتباری فاقد اثر می‌باشد.

منابع و مأخذ

- 1- Benston . G. J, “ The market for public accounting services : demand, supply and regulation , “ The Accounting Journal , Winter 1980.
- 2- Blackwell, D , and D. Winteres, “ Monitoring , Reputation, and the Value of Relationship Banking “ . Journal of Financial Research 20, 1997.
(www.vif.cnrs.fr/jouranls/culture/SR/FIRES97.html – 25k).
- 3- Cohen , Gilmore, Singer, “ Bank Procedure for Analyzing Business loan Application” , Homewood, Richard Irwin , 1966.
- 4- Chow . W. chee . “ The Demand For Extenal Auditing . Size , Debt and Ownership Influence “ The Accounting Review, No 2, April, 1982.
- 5- Estes, R. and M. Reimer. “ A study of the effect of qualified auditors opinions on bankers lending decisions “. Accounting and Business Research , Autumn 1977.
- 6- Firth, M. “Qualified audit reports and bank lending decisions “ . Journal of Bank Research , Winter 1979.
- 7- Houghton, K. A. “ Audit report : Their impact on the loan decision process and outcome” , An experiment Accounting and Business Research , Winter 1983.
- 8- Johnson , D . A . K. Pany , and R. White. “ Audit reports and the loan decision: Actions and perceptions “ . Auditing A Journal of Practice and Theory . Spring 1983.
- 9- Johnson , D. A . K . Pany . “ Forecasts , auditor review , and bank loan decisions “ , Journal of Accounting Research , Autumn 1984.
- 10- Jensen, M. C. and W. H. Meckling . “ Theory of the firm : Managerial Behavior , Agency Costs and Ownership Structure , “ Journal of Financial Economics . Oct , 1976. [htt: // papers . ssm , com / so 13 / papers , cfm].

- 11- Jeffrey R. Miller . Sarah A Reed , and Robert H. Strawser , “ Auditing Report , Banker’s Perceptions “ . Accounting Horizons , Vol . 47 No 7 . March 1993 ., A . A . A.
- 12- Kalay, “ Stockholder – Bondholder Conflict and Dividend Constraints “ . Journal of Financial Economics 10 , July 1982.
- 13- Leftwich , R. , “ Market Failure Fallacies and Accounting Information “ , Journal of Accounting and Economics 2, December 1980.
- 14- Orgler, Y. E . “ A Credit Scoring Model for Commercial loans “ Journal of Money, Credit and Banking 2, November 1970.
- 15- Smith , and J. B. Warner, “ On Financial Contracting : An Analysis of Bond Covenants “ , Journal of Financial Economics 7 June 1979.
- 16- Watts , R, and J. Zimmerman. “ Positive Accounting Theory “ . Englewood Cliffs , N. J. Prentice – Hall, 1986.
- 17- Wanda A . Wallace, “ The Economic Role of the Audit in Free and Regulated Markets “ , New York . 1985 , Macmillan Pub.

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی